

Åbningsdebat på baggrund af åbningstale af Formanden for Naalakkersuisut.

(Formand for Naalakkersuisut)

Vi nærmer os med hastige skridt slutningen af denne valgperiode, hvilket betyder, at befolkningen senest i april 2025 skal have sammensat et nyt Inatsisartut.

I Demokraatit forstår vi godt, at Formanden for Naalakkersuisut ønsker at udskrive valget så sent som muligt. Jeg tænker, at håbet må være, at man inden da får skabt nogle gode resultater. Det trænger man da i hvert fald til.

Hovedproblemet for det nuværende Naalakkersuisut er jo netop, at man primært har skabt dårlige resultater, hvilket jo ikke ligefrem er noget at råbe hurra for.

Dårlige resultater har der som sagt været rigeligt af, og det giver ikke mening at remse dem alle op her, så jeg vil nøjes med at fremhæve nogle få, der alle er skabt inden for det seneste år. De er til gengæld også rigtig dårlige og til direkte skade for vores land.

Første dårlige resultat - Sundhedsforliget

I december 2023 indgik man et sundhedsforlig, som slet ikke løser de alvorligste problemer, som vi har i sundhedsvæsenet. Hovedproblemet er, at forliget er en stor lappeløsning. Der er afsat alt for lidt penge i forhold til at løse udfordringerne i Sundhedsvæsenet både her og nu og særligt på lang sigt. Det gælder ikke mindst, hvad angår rekruttering og fastholdelse af personale, hvor man ikke har nogen idéer til, hvordan disse problemer skal løses.

For os i Demokraatit er det helt essentielt, at man som menneske kan være sikker på, at der står et ordentligt sundhedsvæsen klar til at hjælpe, hvis man bliver syg eller skadet. Det er ikke helt tilfældet i dag, og det skal der rettes op på.

Vi står i en situation, hvor vi må forvente et øget pres på sundhedsvæsenet som følge af, at der kommer flere og flere ældre, af at der kommer flere og flere livsstilssygdomme og af at der kommer flere og flere børn og unge med diagnoser. Disse ting har allerede øget presset på Sundhedsvæsenet og de kommer til at øge presset endnu mere i de kommende år. Det kræver en langsigtet plan og det kræver flere penge.

Til trods herfor bliver der slet ikke afsat nok penge til, at sundhedsvæsenet kan blive tilstrækkeligt forbedret. Naalakkersuisut prøver endda at pumpe tallene op, så det ser bedre ud. For eksempel proklamerede man i forbindelse med præsentationen af finanslovsforslaget for 2025 stolt, at man har afsat 74,7 millioner kroner ekstra til sundhedsvæsenet. Men man glemmer at fortælle, at det er over 4 år. Man glemmer også at fortælle, at de 30 millioner går direkte til SANA. Man glemmer at fortælle, at 8,7 millioner

kroner om året går til fertilitetsbehandling. De her nævnte ting er positive. Meget positive endda. Men så er pengene også brugt, hvilket kort og kontant betyder, at indsatsen på sundhedsområdet er for uambitiøs og for lille.

Dette går desværre ud over det dygtige personale i sundhedsvæsenet, der ofte må lægge ører til befolkningens frustrationer. Dette er ikke rimeligt. Befolkningens vrede over sundhedsvæsenets tilstand bør retteligt rettes mod Naalakkersuisut. Personalet gør alt, hvad der er menneskeligt muligt og det vil jeg gerne sende en personlig tak for.

Andet dårlige resultat – Skattereformen

I marts i år kunne Naalakkersuisut fortælle, at man havde indgået en skattereform med sit eget bagland. Det er faktisk meget sigende, at det kun er partierne i Naalakkersuisut, der havde lyst til at skrive under på denne såkaldte reform. Sandheden er, at reformen ikke indeholder en reel skattesækning. I stedet har man valgt at hæve bundfradraget og beskæftigelsesfradraget, hvilket isoleret set er gode tiltag. Til gengæld har man opgivet at blive enige om en fuld finansiering, men har i stedet valgt blot at bruge af råderummet. Dette er i princippet i orden, men er også en lidt for let og frem for alt risikabel løsning, da man jo i sagens natur ikke har det fulde overblik over de fremtidige indtægter. Man risikerer groft sagt at efterlade regningen på børneværelset. Det er selvsagt en tvivlsom fremgangsmåde, der uden tvivl er valgt, fordi IA og Siumut ønsker at dele gaver ud her kort tid inden et valg. Omvendt ønsker man ikke at træffe upopulære beslutninger. Der er og bliver rendyrket populisme, som vil blive gennemskuet af vælgerne.

Tredje dårlige resultat – Fiskeriloven

Den sidste ting jeg vil nævne i denne omgang er fiskeriloven, der blev vedtaget i foråret af IA og Siumut. Vi ved jo godt alle, at fiskeriet er vores klart største erhverv. Det er i fiskeriet, at vi har den største eksport og det er her vi som land tjener de fleste penge. Det er også i fiskeriet, at rigtig mange mennesker tjener deres penge rent privat. Derfor er fiskeriet helt enormt vigtigt for os alle. Jeg vil gerne i den forbindelse takke vores mange fiskere for deres indsats for landet. Der bliver fisket og knoklet i al slags vejr og under alle forhold. Det har jeg meget, meget stor respekt for.

Med vedtagelsen af den nye fiskerilov har Naalakkersuisut, IA og Siumut med et slag formået at svække fiskerivirksomhederne, gøre fremtiden usikker for fiskerne, sænke antallet af jobs i fiskerierhvervet og samlet set skade samfundsøkonomien. Det siger sig selv, at dette har en stor betydning for den fremtidige økonomi herhjemme. Den nye fiskerilov betyder helt enkelt, at vi kommer til at tjene færre penge end vi kunne have gjort. Dette er skidt for den enkelte grønlanders privatøkonomi, det er skidt for vores fælles velstand og velfærd og det er skidt for vores bestræbelser på at blive økonomisk selv bærende med henblik på at skabe en økonomisk situation, der kan give os politisk selvstændighed. Det giver absolut ingen mening for os i Demokraatit.

Eftertiden vil huske, at IA og Siumut nægtede at lytte til eksperter, fagfolk, fiskere, fiskeriorganisationer, fiskerivirksomheder og til os i oppositionen. Eftertiden vil huske, at IA og Siumut vedtog den nye fiskerilov på trods af utallige advarsler om dens skadelige følger. Eftertiden vil huske, at IA og Siumut vedtog den nye fiskerilov på trods af utallige advarsler om dens skadelige følger.

Som sagt er der rigeligt at kritisere Naalakkersuisut for. Men som lovet vil jeg ikke bruge tid på at nævne det hele. I stedet vil jeg bruge resten af min taletid på klart og tydeligt at fortælle, hvad vi i Demokraatit ønsker at gøre for at skabe et bedre samfund for os alle.

De svageste skal altid prioriteres først

Vi skal prioritere at hjælpe de mennesker, der har det største behov. Det vil som oftest være mennesker, der er sat i en situation, som de ikke selv kan kontrollere. Gode eksempler herpå er omsorgssvigtede børn, handicappede, syge, misbrugere, hjemløse og ældre mennesker uden pensionsopsparing.

Vi har i dag indrettet et velfærdssamfund, hvor vi alle har en række rettigheder. Eksempler herpå er ret til offentlig hjælp ved arbejdsløshed, ret til SU, ret til alders- og førtidspension samt gratis lægehjælp. Det er gode og vigtige rettigheder.

Men i vores iver efter at gøre så meget godt, så er det som om, at vi har glemt at prioritere i, hvem der har størst brug for hjælp fra samfundet. Vi har glemt at prioritere de allersvageste. Dem der ikke selv har mulighed for at gøre mere end de allerede gør.

Demokraatit mener eksempelvis, at fuldt ud arbejdsduelige mennesker bliver hjulpet for meget. Det er masser af arbejde til alle, der kan arbejde. Alligevel har vi gjort det alt for attraktivt at blive derhjemme på offentlige ydelser.

Fremadrettet bør vi i langt højere grad kanalisere vores hjælp og vores indsats over på de grupper i samfundet, der har mest brug for hjælp og som er havnet i nød af uforskyldte årsager.

Vi skal turde tage magten i vores eget land

Demokraatit ønsker, at vi grønlandere tager magten i vores eget land. Det nytter ikke noget, at vi bliver ved og ved med endeløst at kopiere, hvad man gør i Danmark og i andre lande. Vi er et unikt folk, der bor i et unikt land, der ikke kan sammenlignes med andre lande grundet vores geografi og bosætningsmønster.

Derfor er vi også nødt til at finde på vores egne løsninger. Vi er nødt til at gennemføre fundamentale forandringer, så velfærdssamfundet passer til os grønlandere. Vi er ikke et folk, der bryder os om en stor offentlig sektor, der bestemmer over selv de mindste detaljer i vores hverdag. Vi har ikke tradition for, at man skal drukne i papir for at kunne opnå selv de mindste ting. Vi er i bund og grund et folk, der egentlig bare vil have tingene til at fungere og kunne bestemme så meget som muligt over vores eget liv. Derfor er vi nødt til at tage magten over vores eget land og opbygge et samfund, der flugter vores egen mentalitet og vores egen kultur.

Det skal være billigere at være grønlander

Demokraatits overordnede mål for samfundsøkonomien er, at det skal være billigere at leve, bo og drive virksomhed i Grønland. Dette skal gennemføres på en økonomisk forsvarlig måde således, at der også er

råd til at forbedre kernevelværdien og sikre ordentlige forhold for samfundets svageste grupper.

Derfor stiller vi på denne samling forslag om at sænke både indkomstkatten og selskabsskatten. Vi er nødt til at give borgere, iværksættere og virksomheder bedre vilkår, så vores land kan blive drevet fremad og sikre mere vækst, mere velstand og mere velfærd.

I den forbindelse er vi også nødt til at kigge på rammevilkårene for erhvervslivet. Det skal være lettere og mindre bureaukratisk at drive virksomhed herhjemme. Det er de private virksomheder, der skal være den store motor, der driver udviklingen fremad mod mere velstand og mere velfærd. Her skal det offentlige være en konstruktiv samarbejdspartner og ikke en modstander.

Sport og kultur skaber fællesskab og sammenhængskraft

Som mennesker har vi behov for at blive stimuleret, begejstret og underholdt. Her spiller sports- og kulturlivet en vigtig rolle i forhold til at give os en bred vifte af tilbud, hvad enten vi ønsker at deltage eller at observere. Der er ingen tvivl om, at internationale giganter tilbyder os rigtig meget. Her kan som eksempler nævnes Premier League på TV, Netflix til at se film og Spotify til at høre musik. Men det er lige så vigtigt, at fra politisk side understøtter det lokale tilbud. Det grønlandske tilbud.

Vi skal sikre, at der konstant bliver produceret ny grønlandsk musik, at der er gode forhold for den grønlandske filmbranche, at vores dygtige malere og husflidskunstnere kan søge arbejdslegater, at der kommer langt mere grønlandsksproget litteratur og at børn, unge og alle os andre har gode muligheder for at dyrke sport og motion.

I den forbindelse er det vigtigt for os i Demokraatit, at vi fra politisk side øger investeringerne i elitesport. Elitesport giver nationalt sammenhold, det giver ungdommen idoler at se op til og så får det uden tvivl flere mennesker – især børn og unge – i gang med at dyrke motion, hvilket er en ubetinget god ting. På den måde vil øgede investeringer i elitesport også komme breddeidrætten til gode ligesom det vil have en positiv effekt på folkesundheden.

Herudover er det tit et overset element, at elitesport giver evner, der efterspørges på arbejdsmarkedet. Man lærer at sætte sig mål og at træne målrettet på at opfylde disse. Man lærer vigtigheden af selvdisciplin. Det er jo sådan, at hvis man vil være god er man nødt til at være fokuseret og passe sin træning. Disse evner har vi brug for på arbejdsmarkedet, og det er ikke noget man kan lære ved at læse en bog. Det er til gengæld noget, der er en essentiel del af elitesport.

Uddannelse er fundamentet for alt

Uddannelsesniveaue i samfundet skal hele tiden være i fremgang. Det kræver massive og konstante investeringer. Alle børn skal som minimum kunne bestå Folkeskolens afgangseksamen, og så mange borgere som muligt skal have en erhvervskompetencegivende uddannelse. Om det er en akademisk uddannelse eller en erhvervsuddannelse er i denne sammenhæng uden betydning. Det vigtige er, at den enkelte vælger den uddannelse, hvor man bedst kan udnytte sine talenter, da det vil give mest værdi både

for den enkelte og for samfundet.

Uddannelse er og bliver vort stærkeste våben i kampen for at sikre vort land en betydelig plads i en verden, der konstant bliver mere og mere globaliseret og mere og mere veluddannet. Uddannelse er samtidig fundamentet for vores velfærdssamfund, og en essentiel del af vore bestræbelser på med tiden at kunne forme en selvstændig stat. Det er gennem uddannelse, at vi tilegner os den helt grundlæggende viden og senere de videre specialer. Det er gennem uddannelse og oplysning, at vi lærer om hele grundlaget for at kunne forstå vores samfund. Og det er gennem uddannelse og oplysning, at vi skaffer os viden og færdigheder til at kunne åbne os mod verden.

Så kære studerende og kære unge mennesker; I er en helt utrolig vigtig del af fremtiden for os alle sammen. Det er jeres dygtighed og flid, der skal videreudvikle vort elskede land. Derfor vil jeg takke jer for jeres indsats og opfordre jer til at blive ved med at arbejde hårdt for at gennemføre jeres uddannelse. Det er det bedste I kan gøre for fællesskabet og sammenhængskraften i samfundet. Og så er det faktisk også det bedste I kan gøre med henblik på at sikre jer selv det bedst mulige udgangspunkt for det godt liv.

Fokus på personalesituationen i sundhedsvæsenet

Her til slut vil jeg tale om sundhedsvæsenet. Som I nok husker var jeg meget kritisk over for Naalakkersuisuts sundhedspolitik her i starten af denne åbningstale. Derfor vil jeg her helt overordnet fortælle, hvad vi fra Demokraatit gerne ser, at der skal gøres på dette vigtige område.

Den store udfordring for vores land består i, at vores sundhedsvæsen allerede nu er presset til det yderste. Hvordan kommer det så ikke til at se ud, når presset stiger i de kommende år?

Det helt store problem er og bliver personalesituationen. Et sundhedsvæsen er ingenting uden et veluddannet og kompetent sundhedspersonale. Det er personalet, der tager sig af patienterne. Men både rekruttering og fastholdelse af personale er udfordret. Det skyldes mange ting som for eksempel, at der også er mangel på personale i Danmark, hvor vi jo primært rekrutterer fra. Men det hjælper altså ikke, at vi også spænder ben for os selv. Her tænker jeg for eksempel på den ulykkelige situation, hvor Naalakkersuisut har kludret så meget i personaleboligsituationen, at gode medarbejdere har været nødt til at opsiges deres stillinger i Sundhedsvæsenet.

Vi savner, at man en gang for alle sætter sig sammen og erkender, at det største problem i Sundhedsvæsenet er rekruttering og ikke mindst fastholdelse af kvalificeret personale. Denne erkendelse er vi nødt til at blive enige om, og herefter er vi nødt til at prioritere netop dette helt centrale problem. Vi er nødt til at gøre det attraktivt at være ansat i Sundhedsvæsenet, og det gælder for alle faggrupper. Vi er nødt til at kigge på ting som arbejdsmiljø, lønforhold og som tidligere nævnt boligsituation. Vi er nødt til at tale med det nuværende personale for at få en større forståelse for, hvordan de anskuer problematikkerne og hvad de har af løsningsforslag.

Vi er også nødt til at forholde os til konkurrencemarkedet på verdensplan og ikke mindst på tiltag i

Danmark, der direkte skader vores muligheder for rekruttering. Her er det vigtigt at påpege, at man i Danmark endeligt har erkendt, at man heller ikke kan sikre de fornødne medarbejdere til sundhedsvæsenet og at der på nuværende udbetales historiske lønstigninger til både læger, sygeplejersker samt social- og sundhedsassistenter. Hvis ikke vi alle begynder at anskue udfordringerne i Sundhedsvæsenet på en helt ny måde, så risikerer vi meget snart at stå med et uoverskueligt problem, hvor befolkningen i endnu højere grad end i dag ikke kan få den pleje, omsorg og behandling som vi ellers er mange, der mener vil være naturligt i et velfærdssamfund.

Og igen; udfordringerne i sundhedsvæsenet skyldes ikke personalet. De kæmper og gør alt, hvad de kan. Al vrede og frustration skal og bør rettes mod Naalakkersuisut. Personalet i sundhedsvæsenet bør i langt højere grad prises og takkes af os alle sammen.

Vi skal turde investere i et bedre samfund

Her til sidst vil jeg helt kort opsummere, hvad det egentlig er for et land og et samfund, som Demokraatit og jeg kæmper for hver eneste dag.

Vi ønsker at leve i et land, hvor fokus er på personlig frihed og personligt ansvar. Et land, der hylder det frie initiativ og som gør det enkelt for iværksættere at komme i gang med deres idéer. Et land, hvor borgere og virksomheder får lov at beholde flere af de penge, de selv tjener, så de kan investere og udvikle sig. Og et land, hvor det er naturligt at have lyst til at uddanne sig og dermed bidrage til en konstant udvikling henimod en selv bærende økonomi.

Men det er lige så vigtigt for os at leve i et land, der tager sig godt af de svageste. Et land, hvor handicappede føler sig inkluderet, har adgang til handicapvenlige jobs og let adgang til at bevæge sig rundt. Et land, hvor vi er taknemmelige for de ældres indsats og sikrer dem en ordentlig alderdom. Et land, hvor ingen børn skal være bange for at blive udsat for et overgreb. Og et land, hvor vi har et effektivt og ordentligt sundhedsvæsen med fokus på pleje og omsorg.

For at kunne opnå disse ting, så er vi nødt til at have en plan. Vi er nødt til at gøre noget. Vi er nødt til at tjene flere penge. Det kræver, at vi tør træffe modige beslutninger. At vi tør investere. Den nye lufthavn i Nuuk åbner lige om lidt og de nye lufthavne i Ilulissat og Qaqortoq følger efter i de kommende år. Disse lufthavne har været store, dyre og modige investeringer. Og de har været nødvendige.

Lufthavnene vil øge tilgængeligheden til landet og giver os store muligheder for eksempelvis at udvikle turismeerhvervet, for at eksportere friske fisk og for at tiltrække internationale selskaber inden for eksempelvis minedrift. Alt dette og meget mere betyder, at den samlede økonomi bliver bedre, hvilket i sidste ende kommer os lokale til gode i form af bedre velstand og bedre velfærd. Alt dette fordi vi havde modet til at investere på trods af højlydte protester og frygt fra visse højtstående politikere og partier.

Vi skal turde investere. Vi skal turde at træffe beslutninger. Vi må aldrig læne os tilbage og gå i stå. Og det er måske det allerstørste problem, der er for det nuværende Naalakkersuisut. Der er ikke flere idéer. Der er

ikke mere at komme med.

Udskriv nu bare det valg

Det er aldrig godt at trække tingene i langdrag. Jeg er klar over, at et Inatsisartutvalg alligevel kommer inden for det næste år, men jeg mener faktisk, at det er vigtigt, at det bliver udskrevet hurtigst muligt, så der kan komme nye folk med nye idéer til magten. Vi har et Naalakkersuisut, der er kørt fast, og der er brug for at få rensset luften med et valg til Inatsisartut. Så derfor:

Kære Naalakkersuisutformand, udskriv nu bare det valg. Hellere i dag end i morgen.